

¿Autodeterminació? Sí, gràcies

100 raons a favor

«¿Creu que les nacionalitats de l'estat espanyol no han de renunciar a exercir el dret d'autodeterminació? ¿Per quina raó?». Aquesta és la qüestió que EL TEMPS ha plantejat a 100 personalitats. Les seues respostes avalen un dret irrenunciable.

De les respostes obtingudes a la pregunta «¿Creu que les nacionalitats de l'estat espanyol no han de renunciar a exercir el dret d'autodeterminació? ¿Per quina raó? podem obtenir les següents característiques:

1.—Com a fet general hem de destacar que l'àmbit de respostes recollides no és exclusivament cultural o polític. Es tracta d'una mostra que abasta professions diferencials (dissenyadors, pintors, escriptors...).

2.—Malgrat la diversitat de dedicacions professionals s'obté clarament el perfil d'un grup de respostes —aproximadament d'un 70%— que relaciona l'exercici d'aquest dret al fet de ser una nacionalitat històrica. Igualment es relaciona aquest fet (comunitat amb història, etc...) amb la comparació d'aquest dret amb els drets individuals de la persona: l'autodeterminació apareix com un dret humà.

3.—El dret a l'autodeterminació apareix —dins el percentatge apuntat— relacionat amb la lluire decisió del futur d'un país. Ara bé, també ha quedat establert que les respostes, arribats en aquest punt, prenen una triple opció: a) aquest dret servia per a organitzar federalment l'estat espanyol (de vegades servirà per a reconstruir un passat històric confederal); b) l'autodeterminació no implica la independència política del país on s'exerceix i c) el plebiscit partia dels estatuts d'autonomia establerts.

4.—Entre les opinions apareix un sector que encara que no és significatiu quant a percentatge però ho és en tant que representant de partits polítics concrets: en un cas es representa el PSPV-PSOE i en l'altre el CDS-Illes. La coincidència bàsica d'aquests dos partits és que el plebiscit per l'autodeterminació passa pel dret exercit en el referèndum

constitucional i que, en tot, cas, reivindicar ara aquest dret és caure en un tacticisme polític que cerca beneficis polítics concrets (PSPV-PSOE). Pel que fa al model d'estat, el primer partit citat advoca per un estat federal —prenent com exemple el cas alemany— com a màxima expressió de l'estat de les autonomies. Per a aquest partit ha de quedar clar que el 1978, amb la Constitució espanyola, es resolva satisfactòriament el model d'estat, i que per tant, s'havien de trobar fórmules d'organització a partir del model establert.

Pel que fa al CDS, hem de remarcar la resposta poc homologada quant a totalitat de partit ja que una secció (Catalunya) opinava a favor d'aquest dret qualificant-lo de «dret democràtic radical».

5.—Per nacions, les respostes donades referents a l'autodeterminació es poden situar globalment des de la relació amb el dret polític, en el sentit de remarcar una voluntat política molt definida en el seu exercici.

Val a dir que aquestes respostes compten amb un grau d'elaboració tècnica (Euskadi), fins a una influència clara dels fenòmens de descolonització contemporània per veure quin grau de legitimitat actual pot tenir l'exercici d'aquest dret, observant si l'autodeterminació volia equiparar-se amb autonomia o amb independència (Galícia); passant per una concepció heterogènia —oscil·lant des d'una formalització política fins a un desconeixement del significat d'aquest dret— amb una forta càrrega de sentiment històric i cultural (Països Catalans). Cal dir que en aquest últim cas la reivindicació de l'autodeterminació apareixia lligada en casos concrets a la lluita contra la uniformitat cultural de l'estat espanyol; a la viabilitat de l'exercici d'aquest dret per so-

lucionar la violència política; o bé el reconeixement que es tenia del dret en qüestió, però manifestant que no era el moment oportú en la seva aplicació i que aquest dret no havia d'implicar posar fronteres respecte als altres països.

En qualsevol cas, en aquest punt podríem avançar com a hipòtesi de treball una relació bastant significativa entre un procés de lluita política per la consecució d'aquest dret i el tipus d'identitat nacional que se'n deriva. Mentre que en el cas basc es prefigura una clara concepció política de nació basca (vegeu les opinions d'I. Esnaola, I. Anasagasti i J. M. Aguirre); en el cas català no apareix tan clara una relació del tipus esmentat sinó que, com hem dit, es dona més sovint una identitat basada en la cultura nacional. De tota manera, entre els enquestats catalans apareixen respostes que diferencien clarament una identitat nacional, concebuda ja políticament, de la identitat estatal (vegeu el cas de Tete Montoliu).

6.—Pel que fa al no-reconeixement que la constitució espanyola efectua d'aquest dret, s'aprecia entre els enquestats una voluntat de reforma del text constitucional, tot manifestant que no hi ha una continuïtat entre el que es reivindicava fa deu anys i les necessitats polítiques actuals (aquesta opinió contradiu la concepció oficial del govern estatal ja que aquest manté que el dret a l'autodeterminació ja s'exercí en votar en el referèndum constitucional). Aquest judici és mantingut per intel·lectuals propers al Partit Socialista com ara Francesc Ferrer, fet que evidencia la manca de criteri polític comú en aquest i altres partits, com hem constatat.

7.—S'ha observat en un sector dels

Dalt, Ramon Lapiedra, Aina Moll, Antoni Subirà, Cesc Vila. Baix, Antoni Miró, Marta Pessarrodona, J. V. Marqués i Tete Montoliu.

enquestats un estranyament per les reaccions que han tingut els organismes oficials estatals davant la proclamació del Parlament de Catalunya de no renunciar el dret a l'autodeterminació. Aquest fet ha estat comparat en l'enquesta amb l'actitud del govern espanyol en mostrar-se partidari de l'autodeterminació als països de l'Est. Podem dir, doncs, que aquesta reacció d'un grup d'enquestats podria molt bé expressar una crítica a la relació entre reconeixement de la lliure determinació amb un cert prestigi polític internacional d'un govern estatal i negació d'aquest principi solidari en relació al possible qüestionament de les fronteres estatals (val a dir que el factor *temença* del govern espanyol ha estat remarcat, sobretot, entre els opinants bascos).

En resum, podem afirmar que els enquestats demostren obertament —en més d'un 90% dels casos— una voluntat d'exercir el dret d'autodeterminació; que aquest està molt més definit en casos amb una concepció política menys pactista amb l'estat en qüestió (Euskadi) i que el debat, pel que fa al

cas català, s'estableix en si l'autodeterminació ha de dur o no la independència. En aquest sentit, de l'enquesta sembla desprendre's que s'optaria per un estat federal.

De tota manera, el que sembla clar és que el fet de reivindicar l'autodeterminació confirma la idea que el fet nacional continua sent un factor no resolt des del tardofranquisme ençà.

Ramon Lapiedra (rector de la Universitat de València): «El dret d'autodeterminació és irrenunciable i podria arribar a ser el camí per superar determinades situacions de violència política».

Pere Rosselló (directiu de l'Obra Cultural Balear): «L'autodeterminació és un dret que té qualsevol poble i nació, i com que som un poble tenim dret a exercir-lo».

Micharmut (dibuixant de còmics): «L'autodeterminació és necessària per a trencar la uniformització de la cultura actual, espanyola».

Francesc Cabana (economista): «És evident que no s'hi pot renunciar. És

un dret que té tota nació i nosaltres en som una».

Aina Moll (ex-directora general de Política lingüística de la Generalitat de Catalunya): «Aquest és un dret natural que tenen tots els pobles, però crec que no és ara el moment més oportú per a plantejar-lo».

Carlos Garaikoetxea (ex-lehendakari del govern basc. Secretari general d'Eusko Alkartasuna): «És un dret democràtic que reivindico per al meu poble ja que constitueix la garantia de la pròpia supervivència d'una nació. Permet formar un estat, però també articula formes federals de governs».

Antoni Subirà (conseller d'Indústria i Energia de la Generalitat de Catalunya): «Remeto el meu pronunciament sobre el tema al text aprovat pel Parlament de Catalunya».

Cesc (dibuixant): «Des d'un punt de vista democràtic cada poble s'ha de poder determinar. No s'hi ha de renunciar».

Gato Pérez (músic): «No es pot renunciar a cap dret. Però en el cas de Catalunya podria resultar avorrit po-

sar fronteres amb determinades nacionalitats d'Espanya pel flux de cultures present a Catalunya».

Antoni Miró (pintor): «És un dret que té qualsevol ciutadà que pertanyi a una cultura, a una nació pròpia. El que no entenc és que se'ns hi haja d'autoritzar».

Sebastià Serra (professor universitari i diputat al Parlament de les Illes pel PSM): «Crec que som un poble i no es poden desllingar les llibertats individuals de les col·lectives. M'han estranyat, d'altra banda, les reaccions històriques a aquesta reivindicació».

Sento Llobell (dibuixant de còmics): «No tinc clar el que és aquest dret, però que s'hauria de reconèixer, encara que personalment no sigui partidari de la independència».

Rafael Alemany (cap de normalització lingüística de la Universitat d'Alacant): «Genèricament és un dret universal. I crec que és cada poble qui ha d'exercir-lo segons les seves circumstàncies concretes. Pel que fa a les recents manifestacions d'aquest dret des d'instàncies parlamentàries cal dir que són legalment impecables».

Pere Manzaneres (director de Ràdio Arrels): «Aquest dret és del poble. Si els estats francès i espanyol ens el neguen, evidencien la manca de llibertat del nostre poble».

Casimir Boy (president d'Emissores Municipals de Catalunya): «Les nacions de l'estat han d'evolucionar en un sentit federal partint dels estatuts d'autonomia».

Àlex Susanna (escriptor i director de l'editorial Columna): «Cal no renunciar-hi. L'autodeterminació pot crear les condicions de normalitats de les cultures de les nacionalitats».

Andreu Alfaro (escultor): «En un país democràtic qualsevol ciutadà pot demnar allò que creu que és just i necessari. Aquesta és la base de la democràcia».

Antoni Miquel, Leslie (cantant dels Sirex i restaurador): «Hi ha moltes coses per les quals lluitar. Cada Nacionalitat ha de lluitar lliurement per arribar a un estat federal. No hi hem de renunciar».

Marta Pessarrodona (escriptora): «Quan es parla de la *casa comuna* europea com a model de convivència de totes les nacionalitats, Catalunya no ha de renunciar a l'autodeterminació».

Mary Santpere, Alfons Cucó i Joan Pere Viladecans.

Domènec Sesmilo (secretari d'Organització d'Unió Democràtica de Catalunya): «No podem renunciar a un dret bàsic perquè Espanya es transformi en estat federal on tots els pobles siguin lliures i respectats».

Francesc Navarro (president del Centre Excursionista de Castelló): «La consecució d'aquest dret seria factible encara que el veig difícil per la interdependència progressiva de totes les nacions».

Josep Vicent Marqués (sociòleg): «Jo, que sempre he defensat les separacions i els divorcis amistosos pel que fa les relacions personals... no puc entendre com hi ha gent que no reconeix aquest mateix dret per als pobles».

Issac Díaz Pardo (empresari galleguista. Director de «Cerámicas O. Castro y Sargadelos»): «L'autodeterminació és un ideal per a reconstruir l'antiga federació espanyola en un context europeu de cultures diferenciades».

Francesc Quetglas (president del CDS-Balears): «Sóc partidari de l'autodeterminació exercida a través de la Constitució i dels Estatuts d'Autonomia».

Àlex Broch (director literari d'edicions 62): «L'autodeterminació és un dret democràtic».

Tete Montoliu (pianista): «No s'hi ha de renunciar. ¿Què és això de l'Estat espanyol? Catalunya és Catalunya, i Espanya és Espanya, i punt».

Antoni Serra (periodista i escriptor): «Hi tenim dret perquè som una nació».

Pedro Aurtenetxe (president de l'Athlètic Club de Bilbao): «Per a mi és un dret inherent als pobles amb cultura i idiosincràsies pròpies. I Euskadi, com a poble diferenciat, hi té dret

perquè pugui decidir el seu propi desenvolupament i futur».

Jordi Tarrés (esportista): «L'autodeterminació pot aplicar-se en un futur, si la voluntat de la gent així ho vol».

Salvador Martí (president del Grup Excursionista i Esportiu de Girona): «Com que Catalunya és una nacionalitat històrica i pot decidir en qualsevol moment el seu futur, no hi hem de renunciar, a aquest dret».

Mary Santpere (actriu): «L'autodeterminació s'ha de defensar per damunt de tot perquè ningú millor que un mateix pot saber el que vol».

Antoni Gades (ballarí i actor): «És un dret natural que tenim i és cínic que se'l reclame per a altres països i s'ignore, com fa el govern espanyol, quan es tracta del propi país».

Núria Feliu (cantant): «No s'hi ha de renunciar. Som una nació i per això tenim un dret tan senzill com el de ser».

Albert Boadella (dramaturg): «L'autodeterminació és una possibilitat perquè qualsevol comunitat humana —sigui o no nació— pugui decidir el que vol».

Antoni de Senillosa (advocat): «No se n'ha de fer una renúncia explícita encara que crec inoportú el seu plantejament avui».

Antoni Fernández Teixidó (president federal a Catalunya del Centre Democràtic i Social): «Les nacionalitats tenen dret a exercir-lo perquè és un dret democràtic radical, encara que cal relacionar l'autodeterminació amb el moment històric concret».

José Manuel Aguirre (membre d'Euskaria, Associació per al dret d'autodeterminació d'Euskadi): «És un dret automàtic i legítim del poble

Antonio Gades, Gabriel Ferraté, Albert Boadella i Josep Lluís Barceló.

d'Euskadi per la possessió de la seva cultura, que es troba per damunt del interès territorial d'un estat «unificador».

Alfons Cucó (historiador i senador del PSPV-PSOE): «La Constitució de 1978 ha resolt l'estructura de l'estat i per això em preocupa el tecnicisme de certes forces polítiques per obtenir beneficis polítics amb l'ús de l'autodeterminació, com a forma de xantatge. S'ha d'anar a l'estat federal com a culminació de l'estat autònom».

Inaki Esnaola (Membre de la Mesa Nacional d'Herri Batasuna): «Euskadi té dret a l'autodeterminació perquè sota la reforma es furtà al nostre poble el seu reconeixement. Per això els bascos no acceptaren majoritàriament la Constitució».

Gabriel Ferraté (rector de la Universitat Politècnica de Catalunya): «L'autodeterminació té un valor variable, per a mi és un dret irrenunciable».

Joan Pere Viladecans (pintor): «En una democràcia no s'ha de renunciar a cap dret».

Manuel Camp (compositor): «Hi estic a favor per a les nacionalitats històriques perquè permet decidir lliurement el nostre futur».

Josep Lluís Barceló (ex-conseller d'Educació del Consell del País Valencià): «Tota nació no hi ha de renunciar encara que no estiga reconegut a la Constitució. La declaració del Parlament de Catalunya, de tota manera, no advocava per aquest dret, sinó que manifestava no renunciar-hi».

Miquel Àngel March (secretari del GOB: Grup d'Ornitologia i Defensa de la Naturalesa de les Balears): «Hi estic a favor perquè som un poble sobirà i

com a tal tenim dret a decidir el nostre futur».

Arcadi Garcia (historiador): «¿Com podem renunciar-hi si és un dret irrenunciable de tots els pobles i reconegut pels organismes internacionals?»

Matilde Salvador (compositora): «No hi hem de renunciar, si és un dret que tenim, però de la Constitució espanyola no en sé res, i no sé si hi estava reconegut».

Marià Villangómez (poeta. Premi d'Honor de les Lletres Catalanes): «El dret a l'autodeterminació és una actitud perfectament desitjable, ja que és un dret inalienable de cada poble».

Nadal Batle (rector de la Universitat de les Illes Balears): «Si no s'atempta contra la llibertat dels altres tothom té dret a ser amo del seu destí. Exercir l'autodeterminació és un dret democràtic».

Robert Moròder (advocat, militant nacionalista del anys trenta): «Encara que la constitució no reconega aquest dret no hi ha de renunciar. Les constitucions són canviables. I si aquest dret representa o no l'independentisme seria un altre camí, encara que des de molt jove tinc molt clar que preferesc la independència per a la meua nació, el conjunt dels Països Catalans».

Josep Ma. Gasset (director de l'Institut d'Estudis Ilerdencs): «Renunciar a l'autodeterminació seria renunciar a la llarga tradició històrica de Catalunya».

Francesc Rovira (president de l'Associació Professional d'Il·lustradors): «No hem de renunciar a cap dret. D'altra banda, el Parlament de Catalunya representa l'opinió dels catalans i, per

tant, si un poble vol emancipar-se, cap estat no ha d'impedir-ho».

Inaki Anasagasti (portaveu del Grup parlamentari basc-PNS a les Corts espanyoles): «...Hi ha una por evident que la consulta al poble basc sobre l'autodeterminació sigui desfavorable a les posicions espanyoles. El poble basc té dret a autodeterminar-se perquè volem que el Bidasoa sigui un riu i no una frontera. Perquè estem dividits en dos estats. Perquè ens han separat de Navarra i perquè volem que la veu dels pobles de l'Europa del segle XXI sigui escoltada sense intèrprets».

Xavier Rubert de Ventós (filòsof): «Per principi no, però sense esgrimir-hi raons partidistes. Cal no confondre la política amb l'estàtica. La geografia no és ontologia ni França, ni Espanya, ni Catalunya són idees platòniques».

Oriol Bohigas (arquitecte): «No hi ha de renunciar perquè és un dret que tenen tots els pobles i comunitats, i si el reconeixen per als altres països no tenim perquè no reconèixer-lo a les nacionalitats de l'estat».

Isabel Clara-Simó (escriptora): «No es pot renunciar a un dret reconegut per les instàncies jurídiques internacionals. Cap societat civilitzada no hi pot renunciar perquè seria retrocedir a l'edat mitjana».

Josep Ma. Rierola i Rovira (president de l'Associació Catalana de la Premsa Comarcal): «No entenc aquest tema en el sentit de posar fronteres. Tot és una qüestió d'interpretació de la Constitució. Les nacionalitats històriques tenen dret a decidir el seu futur».

Rafael Company (historiador): «No hi han de renunciar mai, perquè els po-

bles no poden privar-se de decidir el seu futur».

Joan Coll (president del Cercle Català de Madrid): «No s'hi pot renunciar sempre que respectin les lleis vigents perquè forma part de l'evolució de les nacions».

Mateu Morro (secretari general del PSM): «Ha de ser la pròpia nació la que determini el seu futur i no un poder forà».

José Vicente Mateo (escriptor i senador en la legislatura constituent espanyola): «La nostra constitució no contempla aquest dret encara que pot ser reformable per poder-lo aplicar. D'altra banda em sembla cínic negar-lo a l'interior del seu país quan el govern el reclama per als països de l'Est. És un dret legítim».

José Alberto Pradera (diputat general de Biscaia): «Ningú pot negar aquest dret. Una altra cosa és la possibilitat d'exercir-lo. En el nostre cas si aconseguim la conscienciació de tots davant el sentiment basc i amb l'actuació institucional, amb un consens ampli, estarem en condicions d'escometre aquest dret».

Carlos Casares (escriptor): «Aquest és un concepte que va cobrar vigència sota el període descolonitzador dels països europeus i per endegar la independència d'Àfrica. Per tant per a Europa no hauria de tenir aquest significat. El que s'ha de veure és si les nacionalitats de l'estat tenen aquest dret».

Frederic Jordan (president de la Societat Coral «El Micalet»): «És clar, perquè és un dret natural dels pobles per demanar-lo per la via pacífica».

Juli Sanclimens i Genescà (president de l'Associació Catalana de Municipis): «És un dret irrenunciable».

Pere Iborra (secretari general de la Federació de Televisions Locals de Catalunya): «No hi han de renunciar perquè són comunitats històriques. S'ha d'arribar a una estructura federal de l'estat».

Joan Riera (coordinador d'Unió de PAGESOS): «Cap poble no hi ha de renunciar. És consubstancial a la llibertat dels pobles».

Albert de Gregorio (president del Consell de les Joventuts de Barcelona): «Encara que la conjuntura d'una època concreta no ho faci possible, és un ideal al qual no s'ha de renunciar».

Antoni Rosselló (Unió Balear): «En sóc partidari perquè un poble es pot in-

dependitzar de la *mare* sense que això vulgui dir negar-la».

Bartomeu Martí (portaveu de la Crida-Mallorca): «A favor, perquè les Illes formen part d'una realitat nacional que té el dret a decidir lliurement el seu futur».

Ramon Pineiro (president del Consello da Cultura Galega): «Si autodefinició és el dret a la independència, ens trobem davant un dret distint al d'autonomia. Si es tracta, però, d'un grau menor o major d'autonomia podem entendre que se'n parli en el conjunt europeu».

Gabriel Janer Manila (professor universitari i escriptor): «Hi estic a favor perquè és un dret natural de cada col·lectivitat».

Enric Valor (escriptor, Premi d'Honor de les Lletres Valencianes i Catalanes): «Atesa la personalitat històrica d'Euskadi, Galícia i els Països Catalans, és un dret que ens és natural per a poder defensar la nostra identitat i supervivència com a poble. Sí, hi estic a favor».

Josep Martínez de Foix (president del Centre UNESCO de Catalunya): «Una nació no es realitza fins que no té estat propi. A Madrid ho tenen clar quan es tracta dels països bàltics, però quan es tracta de la península Ibèrica, no. L'autodeterminació és reconeguda internacionalment, com els drets humans».

Consol Ortega (presidenta de l'Associació Catalana d'Empresaris): «Encara que la Constitució no permet d'anar més enllà i el grau d'autonomia que tenim és bo, no hi hem de renunciar per la importància de la nostra nacionalitat històrica».

Oriol Martorell (músic i professor universitari): «Com que Catalunya és una nació i l'estructura autonòmica de l'estat espanyol és molt discutible, hi tenim dret, encara que s'ha d'exercir en el marc democràtic i acceptant les regles del joc».

Jaume Ferrús (director de TV3): «No s'hi ha de renunciar, perquè sense aquest dret un poble no pot satisfer les seves aspiracions d'autogovern».

Josep Maria Llompart (premi d'Honor de les Lletres Catalanes): «Negar aquest dret a un país és una postura totalment antidemocràtica».

Ramon Malla (bisbe de Lleida): «No

De dalt a baix, Oriol Bohigas, Nadal Batle i Oriol Martorell.

s'hi ha de renunciar perquè tot grup té dret a defensar les seves peculiaritats, però, en tot cas, autodeterminació no ha de significar insolidaritat».

Joan Mayol (diputat al Parlament autònom del PSM): «L'autodeterminació és una qüestió de respecte als drets humans».

Salvador Cabedo (coordinador del Col·legi Universitari de Castelló): «És una aspiració legítima i és un fet cultural que es dona actualment a Europa. A l'estat espanyol, però, és un tema al qual cal aspirar a llarg termini perquè ara per ara no hi ha una conscienciació i condicionaments socials i culturals perquè s'hi pugui aplicar».

Josu Ortuondo (director general d'Euskadi Irratia Telebista-ETTB): «Els bascos hi tenim dret perquè som un poble diferent en tots els ordres i tenim la voluntat de defensar aquesta especificitat. Ningú té dret a privar-nos de la seva reivindicació».

Rafael Armengol (pintor): «És evident. És un dret dels pobles per a subsistir com a poble».

Maria de la Pau Janer (escriptora): «És un dret inherent de qualsevol poble per a decidir sobre si mateix».

Teresa Pàmies (escriptora): «No hi han de renunciar. Cap poble ha de renunciar a autodeterminar-se».

Joan Mari Cardona (president de l'Institut d'Estudis Eivissencs): «Pertanyem a un poble que té aquest dret inalienable per poder decidir el futur per ell mateix».

Francesc Ferrer i Gironés (senador del PSC): «L'autodeterminació és irrenunciable i es pot exercir tantes vegades com creguem necessari perquè els ciutadans són diferents en cada moment històric i els d'avui no pensem igual que fa deu anys».

José Elorrieta (secretari general d'ELA-STB): «Per nosaltres és un dret obvi perquè som una nació. El que sorprèn és que des de posicions democràtiques se'l qüestionari. La gran majoria dels bascos, socialment i política, hi estan a favor».

Pilar Rahola (directora de l'editorial Pòrtic i de la Fundació 'Acta'): «Seria suïcida que qualsevol país renunciés a les possibilitats de futur. Els esdeveniments actuals d'Europa demostren que res és immòbil».

Joan Rigol (ex-conseller de Treball de la Generalitat del Principat): «Si un poble té consciència de ser-ho té ja només per això tot el dret a autodeterminar-se i si no, no».

Doro Balaguer (president de la Fundació Josep Renau): «És absurd renunciar a un dret. Jo comentaria l'histeris-

me de les manifestacions oficials arran del pronunciament del Parlament de Catalunya».

Pere Calders (escriptor): «No s'hi ha de renunciar. Els drets dels pobles són reconeguts per totes les democràcies i no ha de ser regatejat».

Manolo Boix (pintor): «Em sent solidari amb la meua nacionalitat i cadascú sap on vol penjar el cresol... Evidentment no s'ha de renunciar a aquest dret».

Joaquim Nadal (alcalde de Girona i president de la Federació de Municipis de Catalunya): «Aquest dret s'ha d'acceptar i propiciar perquè és acceptat de forma general».

Néstor Besterretxea (escriptor): «Si som demòcrates conseqüents i el poble basc votés majoritàriament a favor de l'autodeterminació, caldria acceptar aquest dret. També penso que establir límits precisos a aquest tema és la plasmació que existeix per a la posició del poble basc davant l'autodeterminació».

Manuel de Pedrolo (escriptor): «Les nacions de l'estat tenen prou personalitat per a no renunciar-hi, i no ho han de fer».

J. B. Culla (historiador): «No hi ha de renunciar, però només les nacions tenen aquest dret, no totes les comunitats autònomes. La cultura democràtica més elemental obliga a acceptar els drets col·lectius dels pobles».

Francesc Candel (escriptor): «Cada nació té aquest dret i la possibilitat d'exercir-lo. Però fa por a molta gent i de vegades més al català mitjà que a altres sectors no tan favorables».

Albert Viladot (periodista, director del diari *Avui*): «No hem de renunciar. És lícit que els sectors polítics i socials que no en tenen prou amb l'actual situació desitgin avançar cap a cotes més elevades d'autogovern. De fet, l'Estatut d'Autonomia del 79 ja va ser una forma d'autodeterminar-se, però era fruit d'una correlació de forces i d'una situació determinada. ¿Qui pot renunciar a anar més enllà si la correlació de forces es modifica i la situació política ho permet?».

Àngel Colom (secretari general d'Esquerra Republicana de Catalunya): «Les nacions no hi poden renunciar perquè és un dret inalienable dels pobles. Tot poble té dret a decidir el seu futur polític sobiranament».

Xavier Ferré

De dalt a baix, Francesc Ferrer, Joaquim Nadal i Manuel Boix.

Carme Miquel (presidenta de la Coordinadora d'Alumnes, Pares i Professors d'Ensenyament en valencià): «No han de renunciar-hi. Les forces polítiques que representen el poble han de dur una política informativa i que propicie el debat i la reflexió respecte a l'autodeterminació».